

DET HISTORISKE MØDE PÅ CLAVERING-ØEN 1823

Af Chr. Vibe

Den 18. juli 1823 mødte kaptajn *Douglas Charles Clavering* under en bådrejse langs sydsiden af den ø, der nu bærer hans navn, de første og eneste eskimoer, der nogen sinde vides at være truffet i Nordøstgrønland. Denne begivenhed er velkendt; mindre kendt er de omstændigheder, hvorunder mødet skete. For kaptajn Clavering var det kun en eventyrlig oplevelse mellem så mange andre, og havde ikke en af hans nære venner, *James Smith, Esq. of Jordanhill, F. R. S. E.*, overtalt ham til at nedskrive beretningen, lige før han drog ud på, hvad der skulle blive hans sidste rejse, var denne berømte begivenhed måske gået i glemmebogen.

Beretningen blev trykt i tidsskriftet „*The Edinburgh New Philosophical Journal*“, april-juni nummeret 1830, under titlen: *Dagbog over en rejse til Spitzbergen og Grønlands østkyst med Hans Majestæts skib Griper*. James Smith skriver til indledning:

„Før min kære, afdøde ven kaptajn Clavering afrejste til Afrika, nedskrev han på min opfordring en beretning om sin rejse (til Østgrønland) og overlod mig den med tilladelse til offentliggørelse på hvad måde, jeg fandt bedst. Jeg tøvede hermed i håb om, at han ved sin tilbagevenden ville gøre den bedre egnet til publicering. Men dette skulle aldrig ske. Han sejlede fra Sierra Leone sommeren 1827, og det formodes, at hans skib forliste kort efter, og at alle mand omkom. Dele af vraget blev fundet på kysten, men intet nyt spurgtes nogen sinde om det ulyksalige skib „*Redwing*“ og dets modige besætning.“

Kaptajn D. C. Clavering var født 8. september 1794 og døde således i en alder af 33 år. Han var 28 år, da han førte „*Griper*“ til Østgrønland for at give kaptajn Sabine mulighed for at foretage pendulobservationer under så nordlige breddegrader som muligt.

Den 9. maj 1823 udstedte admiralitetet i London følgende ordre til kaptajn Clavering:

„De beordres til at gå til søs med den slup, De kommanderer, og sejle til Norge til omkring den 70. breddegrad, hvor kaptajn Sabine skal foretage pendulundersøgelser. Når disse er fuldført på denne station, fortsætter De efter bedste evne op langs vestkysten af Spitzbergen. På det bedst egnede sted omkring 80° nordlig bredde skal

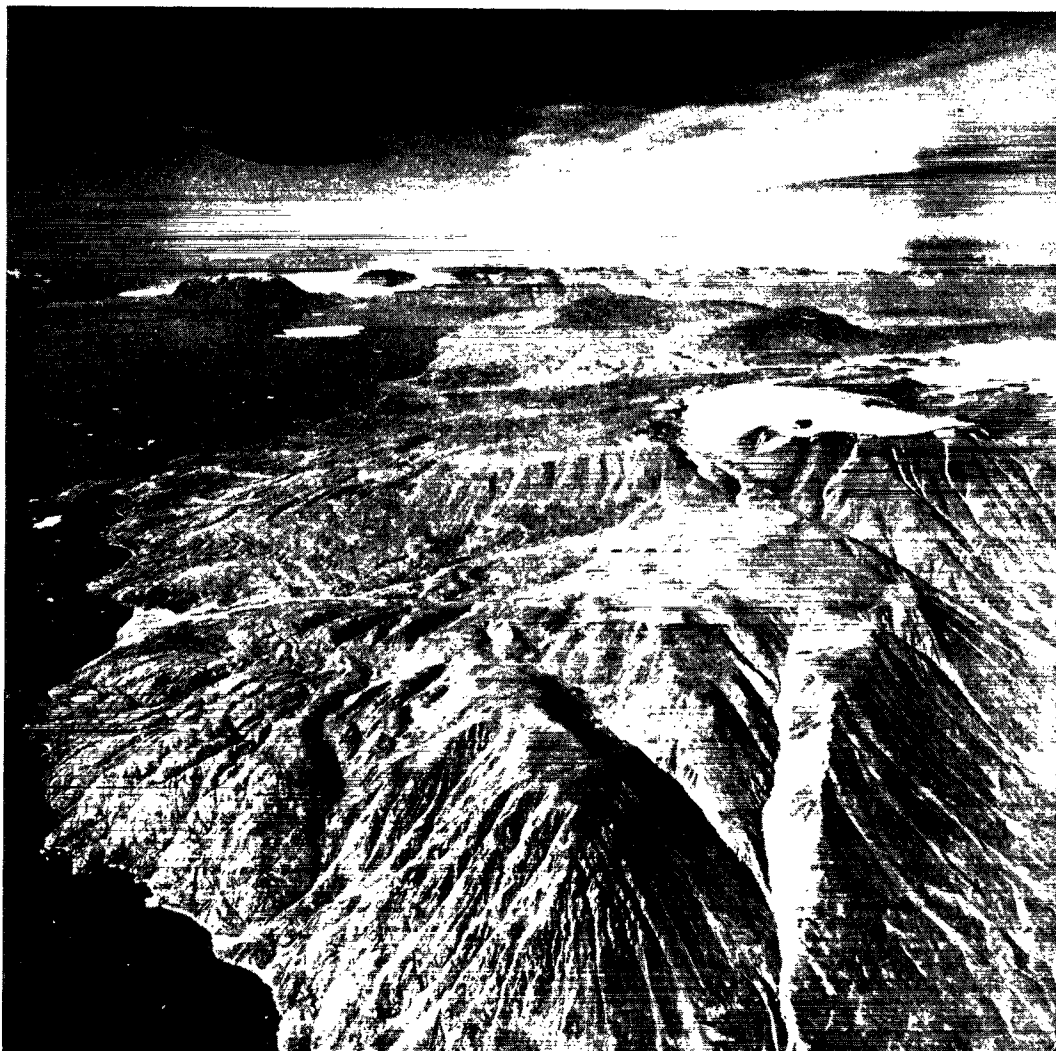
han igen foretage sine observationer. Han skal have al den hjælp, han behøver, eller som De er i stand til at yde. Herefter sejler De videre og forsøger, dersom isforholdene tillader det, at passere langs Grønlands østkyst mod nord, så langt det er muligt under hensyntagen til årstiden og skibets sikkerhed, med det formål at give kaptajn Sabine lejlighed til at gentage sine eksperimenter på denne kyst på den højeste breddegrad, som skibet kan nå uden risiko. Når eventuelle ishindringer tvinger Dem til at vende om, skal De sætte kursen mod Deptford og melde Deres ankomst til os.

Skønt det er vor hensigt og ønske, at De vender hjem til England, inden sæsonen slutter, har vi imidlertid ment det tilrådeligt at beordre sluppen udrustet med tilstrækkelige forsyninger til en overvintring på disse høje breddegrader, da De på grund af uforudsete omstændigheder meget vel kan blive lukket inde af isen uden mulighed for at slippe fri af denne. I så fald skal De vælge den sikreste og bekvemlest mulige havn og tage alle forholdsregler for at beskytte skibets besætning mod kulden, og tillige forebygge sygdomme, som truer i det kolde klima, ved at foreskrive den rette motion og kostplan.

I det tilfælde, at De er blevet nødsaget til at overvintrere på den grønlandske kyst, skal De den følgende sommer, så snart sejladts atter er mulig, sætte kursen mod England. Men hvis kaptajn Sabine under hjemrejsen, enten denne finder sted i år eller til næste år, skulle ønske at aflægge et besøg på Kap Farvel eller noget sted på Island for at gentage sine observationer på et af disse steder, har De tilladelse til at gøre et sådant ophold.“

Kaptajn Clavering fulgte denne ordre i alle enkeltheder, og da kaptajn Sabine var hans gode ven og tidligere rejsefælle, har de sikkert haft en fornøjelig rejse, og det ser ikke ud til, at isforholdene har budt dem særlige vanskeligheder. Mens Sabine foretog sine observationer, benyttede Clavering tiden til udflugter og kortlægning. Det var første gang, han var i arktiske egne, og han synes ikke at have haft noget forhåndskendskab til den natur, han mødte, eller det dyreliv, der udfoldede sig på disse fremmede kyster. For ham gjaldt det rejsens spænding – meget mere end videnskabelige iagttagelser – han var jo først og fremmest officer – og han havde næppe drømt om, at hans oplevelser senere skulle vise sig at være af epokegørende art. Man kunne nok have ønsket, at også denne rejse var blevet foretaget af kaptajn Scoresby, der med stort videnskabeligt udbytte havde besøgt Østgrønland året før; thi denne var en trænet iagttagere. Men vi må være taknemmelige for, at Claverings oplevelser er blevet bevaret, thi uden dem havde vi intet vidst om Nordøstgrønlands sidste eskimoer, udover hvad arkæologerne har kunnet fortælle os.

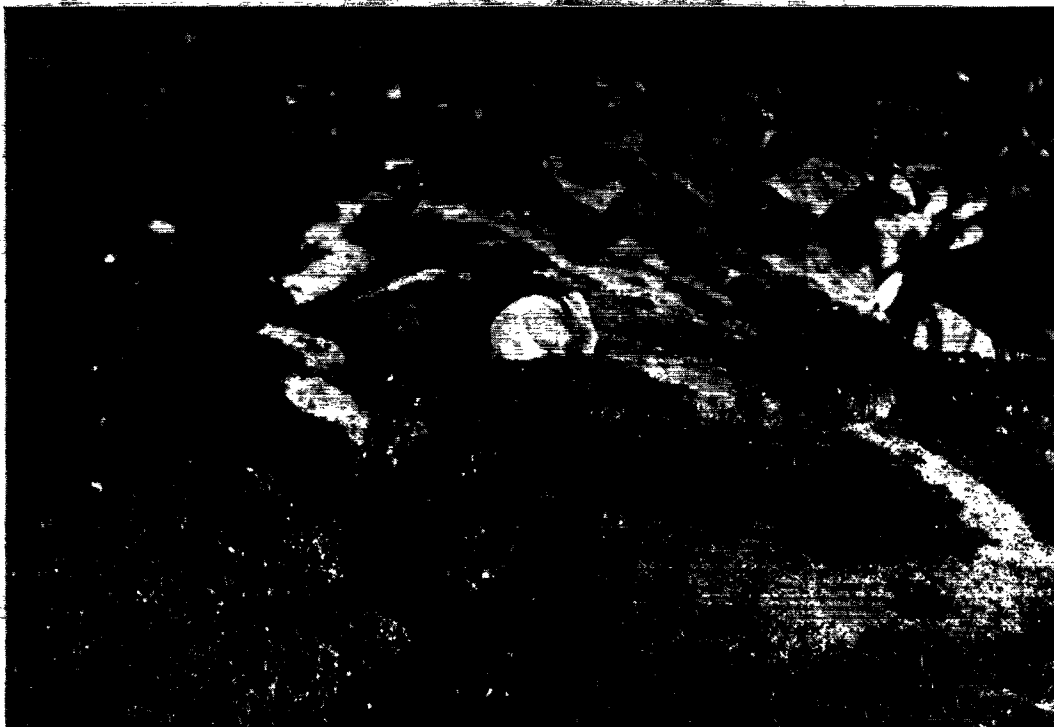
Grønlands kyst blev nået den 8. august. Clavering fortæller herom: „Jeg gik i land om aftenen for at undersøge landet. Aldrig har jeg set mere øde plet, på

Geodætisk Institut . Eneret

*Clavering øen set fra luften. I baggrunden
under vingen ses Jordanhill. Den lille halvø til venstre på Clavering øen er Eskimonæs.*

mange steder ikke spor af vegetation. Landet var 2000 til 3000 fod højt nær ved kysten, i det indre meget højere. Der var ikke så meget sne som på Spitzbergen, og fjeldene fremviste heller ikke samme stejle og brudte form, idet de var afrundede og fladere foroven, men ingen rener, ingen fugle eller hvaler – vi havde ikke set en hval siden vi forlod Hammerfest. I det hele taget var Spitzbergen et paradis ved siden af denne plet. Stedet, hvor vi gik i land, blev kaldt Cape Borlase Warren. Kysten syntes at være fri og sikker; der blev fundet nogle rester af de indfødtes hytter, og

*En polarhare græsser mellem eskimoruinerne,
hvor der stadig er lidt mere frodig vegetation end i det øvrige fjeld.*

Foto: Helge Larsen

der blev iagttaget tegn på, at de fornylig havde været i nærheden. Vi vendte tilbage til skibet tidligt næste morgen. — — —

— — — Den 10. opdagede vi to øer, som vi bagefter kaldte Pendulum Islands, fordi observationerne var gjort her. — — —

— — — 12. august — — — Vi havde nu nået, hvad jeg anså for at være Grønlands nordøstligste punkt, der udgøres af en ø, beliggende på $75^{\circ}12'$ nordlig bredde og $17^{\circ}45'$ østlig længde. Vi besteg kystens højdedrag, hvorfra vi tydeligt så meget højt land ret i nord, i hvert fald op til 76° . Den ø, vi var på, var lav og lå 30–40 miles fra hovedlandet; jeg kaldte den Shannon Island og kapet på dens sydøstlige spids Cape Philip Broke, efter det skib, jeg engang havde den lykke at gøre tjeneste på, og dets brave kommandør. To iøjnefaldende klipper eller øer blev kaldt Haystack og Ailsa efter deres udseende, og en bugt nedenfor dem Roseneath Inlet. — — —

Den 16. august forlod kaptajn Clavering skibet med to både, tre officerer og seksten mand samt proviant til 3 uger. Holdet roede forbi Cape Borlase Warren, syd om Clavering Ø til Jordanhill og videre til bunden af Loch Fine, hvor det re-

*Grønlænderen Johan Davidsen
i en udgravet ruin af seneste type i Dødemandsbugten.*

Foto: Helge Larsen

turnerede og gjorde en afstikker ind i Young Sund, før det igen vendte tilbage til skibet. På denne rejse traf man eskimoerne.

Allerede på den første overnatningsplads ved Cape Borlase Warren „— — — stødte vi på spor af de indfødte og også flere grave og spækdynger, som er stablet op langs kysterne med bunker af sten ovenpå for at afmærke stedet og hindre rovfugle i at æde dem. Deres grave undgik ikke vor nysgerrighed; vi åbnede nogle af dem, men opdagede intet udover nogle hensmuldrende knogler. — — —“

Den næste dag nåede man Clavering Ø og fandt her endnu friskere spor efter indfødte, så man begyndte at se sig ivrigt om efter dem, men først den følgende dag skulle man have heldet med sig.

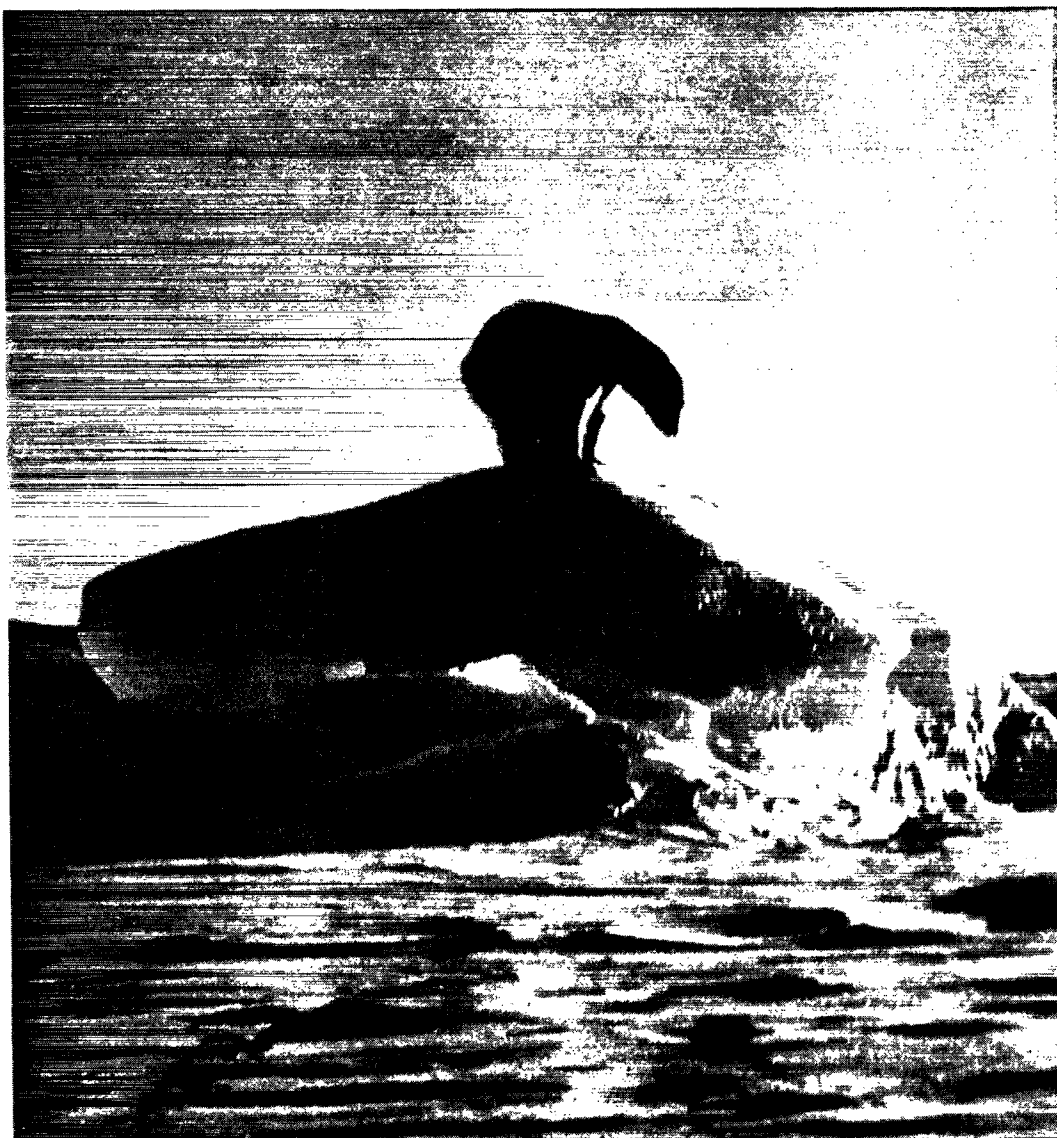
„— — — 18. august: Om morgenen så vi for første gang hvaler i større antal. Vejret blev bedre hen på eftermiddagen, så vi sejlede videre og holdt os stadig inde langs kysten af bugten, hvilket man bedst vil forstå ved et blik på kortet. Vi nåede vor tredje station klokken 11 om formiddagen efter at have tilbagelagt 17 miles og fandt et godt sted at slå lejr.

Jollen var sakket betydeligt agterud, og da den nåede frem, fik jeg at vide, at man havde set de indfødte ca. 1 mile fra vor nuværende position. Jeg tog straks derhen og fandt et lille telt lavet af sælskind, rejst på stranden kun et par yards fra højvandslinjen. Der var ingen derinde; beboerne var blevet bange ved synet af os og havde trukket sig tilbage til en høj klippe i nærheden. Vi fik øje på to, der iagttog vore bevægelser. Sammen med en af mine officerer gik jeg hen imod dem, idet vi gav udtryk for vore velvillige og venskabelige følelser på den måde, der nu bedst faldt os ind. De lod os komme hen til føden af klippen, som var ca. 15 fod høj. Vi lagde et spejl og et par uldne vanter på jorden og gik nogle skridt tilbage, hvorefter de straks kom ned og samlede tingene op og ufortøvet trak sig tilbage igen til deres klippetop. Vi gav dem et par minutter til at undersøge tingene og nærmede os atter, og denne gang tillod de os at komme ganske nær og give hånden, hvilket de slet ikke syntes at fatte betydningen af. De rystede over hele kroppen, skønt vi gjorde vort bedste for at indgyde dem tillid. Dernæst førte vi dem hen til deres telt, som vi nu undersøgte grundigere, idet vi lod dem forstå, at vi beundrede det meget.

Teltet var lille og målte ca. 12 fod i omkreds og ca. 5 fod på det højeste sted i midten. Teltstiverne var lavet af træ og hvalben, hvilket første de må have samlet op på stranden.

De havde en lille kano, som kun var beregnet til én person, og som ligeledes var lavet af sælskind; den var i ingen henseende forskellig fra de af Crantz og Egede beskrevne. Deres harpuner og spyd lå ved siden af; håndtaget var af træ og spidsen af ben. Nogle spidser var af jern, der bar præg af at stamme fra meteorsten. Vi viste dem nu vor båd, men frygten afholdt dem fra at gå om bord. Vi forlod dem nu for en tid og tog hjem til teltejren for natten.

Næste morgen var vi meget spændt på at forny vort bekendtkab med vore eskimoiske venner og blev derfor meget glade ved at se, at det var lykkedes os at indgyde dem tillid. I dagens løb indfandt både mænd, kvinder og børn sig i vort telt. De medbragte store stykker spæk, hvilket er kødet af sæl og hvalros, og bød os store lunser deraf, som de afrev med hænderne og tænderne på den mest afskyelige måde. Til gengæld bød vi på kiks og salt kød, hvilket sidste de øjeblikkeligt spyttede ud igen. De blev højst forundrede, da jeg gav ordre til, at et af børnene skulle vaskes, da de var så tilsmudsede af snavs og tran, at det uden denne proces var umuligt at se, hvilken farve deres hud havde. Den viste sig nu at være kobberbrun. De havde sort hår og runde ansigter; hænderne og fødderne var kødfulde og en del opsvulmede. Deres ansigtsudtryk var umådelig dumt og tomt, men hertil bidrog sikkert i høj grad deres forbavelse over alt, hvad de så. De var klædt i sælskind med hårerne ind mod kroppen.

Ved Clavering øen er isbjørnen ikke nogen sjældenhed.

Foto: E. B. Larsen

Vi forlod dem ved firetiden om eftermiddagen, da vi vidste, at vi skulle møde dem igen på tilbagerejsen. På grund af den fremskredne årstid ønskede vi ikke at spille for megen kostbar tid. — — —“

Kaptajn Clavering og hans folk fortsatte herefter bådrejsen syd om Clavering Ø til Jordanhill og videre til Loch Fine, som han begge gav navn. Man så nogle ræve

Da Clavering besøgte øen, der nu bærer hans navn, var moskusoksen endnu ikke kendt fra Østgrønland. Den blev først opdaget her omkring et halvt hundrede år senere og er i dag almindelig borger på Clavering øen. Foto: E. B. Larsen

og en grå rype og skød to hvide harer, og senere skød man nogle svaner, som smagte fortræffeligt. (Der må formodentlig være tale om bramgæs).

„— Da vi havde hvilt ud på rejsens syvende station, begav vi os på hjemturen med fin sydlig vind, og vi avancerede så hurtigt, at vi nåede frem til vore eskimoiske venner allerede samme aften, selvom vinden atter lagde sig, og vi blev tvunget til at tage årerne de sidste syv miles.

23. og 24. august. Vi tilbragte disse to dage i selskab med de indfødte, tolv ialt med kvinder og børn. De tog venligt imod os, men vi havde ikke held med at gøre os forståelige over for dem. De tilhører åbenbart samme race som eskimoerne i det øvrige Grønland og det nordlige Amerika. Bekendtskabet varede ikke længe nok til, at vi kunne nå at lære noget af deres sprog; men de beskrivelser, kaptajn Parry og kaptajn Lyons giver af de indfødte i Igluleik, passer i mange enkeltheder på vore venner. Specielt lagde jeg mærke til, at de udførte den samme overtroiske ceremoni med at stænke vand på en sæl eller en hvalros, før de begyndte at flå den.

*Eskimobugten med arkæologernes teltlejr
under udgravningerne i 1932.*

Foto: Helge Larsen

Deres forbavselse over at se en af matroserne skyde en sæl var grænseløs. For første gang hørte de lyden af et bøsseskud, og en af dem, der var i nærheden af stedet, hvor det dræbte dyr lå og flød i vandet, blev bedt om at hente det i sin kano. Inden han bragte det i land, drejede han det rundt og rundt, indtil han fik øje på det sted, hvor kuglen var trængt ind. Han stak fingeren ind i hullet og udstødte et forbløffelsens hyl, alt imens han hoppede og sprang på den mest tossede måde. Han blev siden bedt om at flå dyret og gjorde dette hurtigt og dygtigt.

Vi ville nu give dem yderligere beviser på vor skydefærdighed. Adskillige skud blev affyret mod et bestemt mål, men uden at de indfødte fik lejlighed til at se bøsserne blive ladet. Bagefter fik en af dem en pistol stukket i hånden, og han fyrede den af ud i vandet. Rekylen gav ham sådan en forskrækkelse, at han omgående trak sig tilbage til sit telt. Næste morgen måtte vi konstatere, at de alle havde forladt os, efterladende deres telte og alle deres ejendele. Jeg er ganske sikker på, at det var forskrækkelsen over skydningen, der var skyld deri.“

Kaptajn Clavering og hans hold fortsatte nu rejsen tilbage til skibet, idet de dog undervejs gjorde en afstikker ind i Young Sund. Her havde de på nordsiden af Clavering Ø et mærkeligt møde med en bjørn, der ved synet af dem pludselig stak til fjelds i galop.

„— — En stor bjørn blev iagttaget på nogen afstand på en bakketop. Vi forfulgte den alle ivrigt, men såsnart dyret fik øje på os, sprang det imidlertid af sted i galop, der langt overgik vore forventninger om dets fart, idet vi havde forestillet os, at disse dyr var langsomme og tunge. Dette var den første bjørn, vi så.“

Efter yderligere rekognosceringer langs østkysten af Grønland vendte Clavering og Sabine tilbage til England samme sommer.

Der er to interessante træk i Claverings rejseberetning: hans møde med eskimoerne, der flygtede af angst for den hvide mands „tryllestav“ — og hans møde med den første bjørn.

Men var eskimoerne virkelig flygtet — og uden deres ejendele? — når de dog havde hele natten til at fjerne deres uundværlige ting og bringe alt i sikkerhed! Det forekommer mere sandsynligt, at de blot var taget på fangst eller jagt i nærheden, fordi der pludselig havde tilbudt sig en lejlighed hertil. Eskimoerne har jo ikke faste sovetider som europæerne — for dem gælder det om at udnytte enhver mulighed for fangst uanset tidspunktet eller gæsters tilstedeværelse.

Og Claverings første bjørn var højst sandsynligt en enlig moskusoksetyr. Beskrivelsen passer nøjagtigt til mødet med en sådan. På det tidspunkt var moskusoksen endnu ikke konstateret i Grønland, selvom et dødt eksemplar omkring 1770 var kommet drivende til Frederikshåb på en isflage. Clavering og hans folk har ganske naturligt kun tænkt på bjørn ved mødet med et stort dyr i Østgrønland. Først i de efterfølgende årtier begyndte moskusoksen at tiltage i Nordøstgrønland for at blive almindelig ved århundredskiftet overalt fra Pearyland til Scoresbysund.